# IMAGINEA DUŞMANULUI ÎN MENTALUL COLECTIV ROMÂNESC DIN TRANSILVANIA (jumătatea sec. al XIX-lea– începutul sec.al XX-lea)

*Crina HAREA*

*The enemy image was clearly outlined in the mentalities of Roumanians in Transilvania in the period 1848-1918. During the Revolution in 1848 we deal with specific beliefs and a particular mental image regarding an ideological enemy, that has been identified with a specific ethnic group. In the wartime (1914-1918), we notice that Romanians have created a negative image regarding the political enemy, who went to war against the Austrian-Hungarian Empire.*

Importanţa cercetării istoriei imaginarului social şi a mentalităţilor colective se evidenţiază tocmai prin faptul că aduce o nouă perspectivă în istoriografia noastră referitoare la sec. al XIX-lea şi al XX-lea. Abordarea istoriei secolului XIX din perspectiva nouă a antropologiei şi imaginarului social se află pe agenda de cercetare a mai multor istorici, dintre care amintim: Toader Nicoară, Liviu Maior, Gelu Neamţu, soţii Mitu (Sorin şi Melinda Mitu), Vasile Netea, Andrei Faur, Dan Berindei, Vasile Bogza, Ion Cârja ş.a.

Secolul al XIX-lea a fost un moment al ridicării mişcărilor naţionale din Europa, cu epicentrul în cadrul Revoluţiei Franceze din 1848. Acest sistem revoluţionar de gândire s-a răspândit foarte rapid în Germania, dar şi în Imperiul Habsburgic. Odată cu ridicarea revoluţiei maghiare, Transilvania devine un teritoriu predispus unor conflicte armate datorită compoziţiei sale plurietnice, fiind formată din români şi saşi, pe de-o parte, care erau loiali Imperiului Habsburgic, şi maghiari, secui, pe de altă parte, care erau loiali mişcării revoluţionare de la Pesta. Mişcarea revoluţionară maghiară milita pentru includerea Transilvaniei într-o Ungarie autonomă faţă de Viena, în timp ce românii susţineau autonomia Transilvaniei şi egalitatea în drepturi politice şi sociale cu celelalte naţiuni.

Imaginea duşmanului etnic maghiar se formează în mentalitatea românilor doar la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi mai cu seamă în sec. al XIX-lea pe fondul luptelor pentru autonomie şi drepturi politice ale elitei intelectuale române, în special în cadrul revoluţiei de la 1848. Aşadar, în contextul revoluţiei lupta pentru drepturi şi autonomie devine o ideologie a revoluţionarilor români, aşa cum lupta pentru refacerea Ungariei Mari (incluzând Transilvania) şi independenţa de la Viena devin o ideologie a revoluţionarilor maghiari de la Pesta. Datorită ideologiilor diferite referitoare la chestiunea statutului politic al Transilvaniei, românii au creat imagini duşmănoase la adresa etniilor care susţineau cauza revoluţionară maghiară şi unirea cu Ungaria, respectiv faţă de aristocraţia maghiară. Confuzia între mai multe imagini ale duşmanului s-a creat datorită suprapunerii acestor ideologii peste un grup etnic, ideile pro unire s-au suprapus peste etnicii maghiari, iar cele contra unire peste cei români. De aici s-a creat confuzia că principalul motiv pentru izbucnirea Războiului Civil a fost conflictul etnic.

Perioada ce va urma Revoluţiei de la 1848 va fi una în continuă schimbare pentru naţionalitatea românească din Transilvania. În perioada neoabsolutismului şi a liberalismului, vom avea o etapă de relativă linişte. Rezultatele acestei loialităţi vor fi o urmare a politicii împăratului privind celelalte minorităţi din imperiu, care se va solda cu acordarea de drepturi către naţionalitatea românească. Însă după instaurarea perioadei dualiste vom avea de-a face cu aceeaşi situaţie apăsătoare pentru naţionalitatea românească, precum cea dinainte de revoluţie. Această situaţie a fost resimţită şi în mentalitatea românească care îi vedea drept duşmani pe cei care făceau parte sau susţineau autorităţile maghiare şi austriece, cu toate că mitul bunului împărat se va păstra încă întipărit în mentalitatea poporului.

Asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand va lăsa deşarte speranţele românilor referitoare la o viaţă mai bună în cadrul imperiului. Loialitatea românilor faţă de Casa de Habsburg se manifestă prin faptul că vor intra în război împotriva trupelor Antantei, fiind puşi în ipostaza să aleagă între duşmanul ideologic, reprezentat de maghiar, şi duşmanul politic, reprezentat de francez, rus, englez etc. Românii vor alege lupta împotriva duşmanului politic, datorită loialităţii existente, dar şi datorită unor impulsuri venite dinspre Regatul Român.

După intrarea României în război de partea Antantei, vor avea loc mai multe schimbări asupra imaginarului şi a propriei condiții, astfel se va renaşte spiritul național românesc în inimile românilor transilvăneni, abandonându-se loialitatea față de Casa de Habsburg. Imaginea dușmanului va suferi şi ea modificări, deoarece vom avea la începutul războiului imaginea clară a dușmanului politic care luptă împotriva Împăratului, are loc o schimbare în mentalul privind dușmanul națiunii române din Transilvania, acum inamicul fiind reprezentat de cel care se va împotrivi unirii românilor într-un singur stat.

Imaginea dușmanului va suferi schimbări între momentul revoluției de la 1848 şi Primul Război Mondial, deoarece în timpul revoluției vom avea de-a face cu o imagine a dușmanului ideologic, care se va suprapune peste o etnie, în timp ce în timpul războiului vom avea imaginea dușmanului politic care a sfâșiat speranțele românilor pentru un trai mai bun prin asasinarea arhiducelui. Vom avea însă reminiscențe ale imagini dinaintea războiului cu persoana maghiarului ca inamic. În consecință inamicul avea un loc bine determinat în mentalitatea românească din Transilvania(1848-1918) în timpul celor două evenimente care au marcat secolul al XIX-lea şi al XX-lea.

Considerăm că cercetarea acestei teme, a imaginii dușmanului în istoria mentalităților colective a românilor din Transilvania (1848-1918) trebuie aprofundată pentru a îmbunătăți o perspectivă nouă în istoriografie. Prin acest studiu am contribuit la conturarea unei viziuni generale asupra imaginii dușmanului, pe care o au românii, între Revoluția de la 1848 şi Primul Război Mondial (1914-1918) ceea ce ne ajută să înțelegem mai bine relațiile românilor cu vecinii lor în perioadele interbelică şi postbelică.

***Bibliografie:***

1. BERINDEI, D. *Revoluția Română din 1848-1849. Considerații şi reflecții*. Cluj-Napoca: Fundația Culturală Română, 1997. 187 p.
2. LEU, V., BOCŞAN, *N. (coordonatori). Marele Război în memoria bănățeană (1914-1919)*. Cluj-Napoca: P.U.C., 2012. 672 p.
3. MAIOR, L. *1848-1849: români şi unguri în revoluție*. București: Ed. Enciclopedică, 1998, p. 7-9.
4. MITU, M. I*maginea românilor în cultura maghiară în prima jumătate a secolului al XIX-lea*. Cluj-Napoca: Polirom, 1999. 157 p.

5. NEAMȚU, G. *Fața necunoscută a Revoluției române de la 1848-1849 din Transilvania*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2004. 422 p.
6. VAIDA, A. *Revoluția de la 1848-1849 în Nordul Transvaniei*. București: Univers Enciclopedic, 2004. 478 p.

*Recomandat*
*Ion EREMIA, dr. hab., prof. univ.*